

35 let Mirovnega inštituta

Četrtek, 1. oktober 2026

9.00–15.00 • Slovenski etnografski muzej

SIMPOZIJ

Misliti politično z Vlasto Jalušič:

*Delovanje, odgovornost in pripadnost
v času vojn, neenakosti in izključevanja*

19.00–2.00 • Menza pri koritu, AKC Metelkova mesto

VEČERNO PRAZNOVANJE

Cirkus na klic | Škrlatni škržati | prosto rajanje

Prosimo, da svojo udeležbo na dogodkih predhodno potrdite
na tej povezavi.

SIMPOZIJ

Misliti politično z Vlasto Jalušič: Delovanje, odgovornost in pripadnost v času vojn, neenakosti in izključevanja

DVORANA SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA, METELKOVA 2, LJUBLJANA

Simpozij bomo posvetili **Vlasti Jalušič – eni od ustanoviteljic Mirovnega inštituta, njegovi dolgoletni direktorici in raziskovalki**, ki je vse od začetkov bistveno sooblikovala njegovo intelektualno, raziskovalno in javno pot. Simpozij bo izhajal iz ključnih tem njenega raziskovalnega in javnega dela.

9.00-9.05 Pozdravni nagovor

9.00-9.30 Uvod

Lev Kreft in Silva Mežnarič

9.30-11.00 Arendtovska dediščina: politično delovanje, nasilje in oblast

Sodelujoči e: Gorazd Kovačič, Tomaž Mastnak, Mirt Komel, Toni Čerkez, Daša Duhaček
Moderatorica: Lana Zdravković

Delo Vlaste Jalušič se že več desetletij giblje na presečišču politične teorije, zgodovine konceptov in analize sodobnih družb, pri čemer se ukvarja z vprašanji totalitarizma, politične odgovornosti, nasilja, oblasti, političnega delovanja in sodobnih oblik vladavine. Pri tem izhaja iz več teoretskih tokov, vendar osrednje teoretsko izhodišče njenega raziskovalnega in intelektualnega dela predstavlja misel Hannah Arendt. Je ena najpomembnejših poznavalk, interpretk in prevajalk njene politične misli v Sloveniji in širši regiji. Arendtovska politična filozofija pa zanjo ni zgolj predmet akademskega raziskovanja, temveč izhodišče za razumevanje ključnih političnih dilem našega časa.

V knjigi *Zlo nemišljenja*: arendtovski vaje v razumevanju posttotalitarne dobe in kolektivnih zločinov (2009) skozi aktualizacijo misli Hannah Arendt odpira vprašanja, ki segajo od holokavsta in totalitarizma do sodobnih oblik kolektivnega nasilja, izključevanja in politične neodgovornosti. V središču njenega zanimanja so razmerja med mišljenjem, političnim delovanjem in odgovornostjo ter vprašanje, kako postanejo kolektivni zločini mogoči tudi v družbah, ki same sebe razumejo kot demokratične. Posebej jo zanimata arendtovska konceptualnost in razumevanje politike kot ustvarjanja prostorov svobode in enakosti, pluralnosti in skupnega delovanja ter pomen politične presoje v časih krize.

Vprašanja političnega delovanja, oblasti in krize demokracije razvija tudi v številnih poznejših publikacijah in raziskavah. Kot vodja raziskovalnega projekta *Prelom v tradiciji*: Hannah Arendt in spremembe politične pojmovnosti (2019–2022) je raziskovala aktualnost Arendtine teze o prelomu politične tradicije po totalitarizmih 20. stoletja ter njene posledice za razumevanje sodobnega sveta. Eden od rezultatov projekta je knjiga *What Kind of Government? Rethinking Contemporary Forms of Government after the Break in Tradition* (2024), ki jo je souredila z Wolfgangom Heuerjem in ki obravnava sodobne transformacije oblasti, krizo demokratičnih institucij ter pojav novih avtoritarnih, koruptivnih in nedemokratičnih oblik vladavine. Ob tem odpira temeljna vprašanja politične teorije: kaj pomeni kriza v sodobnem svetu, kako se spreminjajo oblike oblasti in kakšne možnosti političnega delovanja ostajajo odprte danes.

S tematskim sklopom se povezuje tudi zbornik *(Ne)enakost v času krize in vzpona avtoritarizmov* (2024), ki ga je souredila z Majdo Hrženjak in Mojco Pajnik ter ki problematizira sodobne procese naraščajočih neenakosti, erozije demokratičnih institucij in vzpona avtoritarnih tendenc ter nadaljuje Vlastino dolgoletno raziskovanje razmerja med oblastjo, političnim delovanjem, krizo in demokracijo.

Panel bo obravnaval pomen ponovnega premisleka o vzponu totalnih vladavin, političnem delovanju, politični odgovornosti, sodobnih oblikah oblasti in krizi demokracije v današnjem času, misel Hannah Arendt in v tem okviru tudi Vlastin prispevek k razumevanju teh fenomenov.

11.00-11.15 Odmor

11.15-12.45 Feministična gimnazija: spol, državljanstvo in politično delovanje

Sodelujoči_e: Milica Antić Gaber, Roman Kuhar, Martin Gramc, Tjaša Črnigoj
Moderatorica: Leja Markelj

Feminizem predstavlja eno izmed osrednjih in najdlje trajajočih tem raziskovalnega, pedagoškega in javnega delovanja Vlaste Jalušič. Njeno delo se giblje na presečišču feministične teorije, politične filozofije in raziskav državljanstva, pri čemer spol razume kot pomembno politično kategorijo, ki oblikuje dostop do moči, politične participacije, državljanstva in javnega delovanja. S svojim raziskovalnim in aktivističnim delom je pomembno prispevala k razvoju feministične politične teorije v Sloveniji ter k uveljavljanju vprašanj enakosti spolov v akademskem, političnem in civilnodružbenem prostoru.

Med njenimi zgodnejšimi in najpomembnejšimi prispevki na tem področju sta knjigi Dokler se ne vmešajo ženske: Ženske, revolucije in ostalo (1992) ter Women – Politics – Equal Opportunities: Prospects for Gender Equality Politics in Central and Eastern Europe (2001), ki jo je souredila in napisala skupaj z Milico Antić Gaber. Prva je poskus premisleka povezav med ženskimi in feminističnimi gibanji ter vprašanjem političnega subjekta in revolucije. V njej je razgrnila svoj pogled na feminizem kot pluralno politično gibanje, ki spodjeda idejo o »enotnem« ženskem subjektu. Gre za eno prvih publikacij v teh prostorih na to temo. Druga je tekst o politikah enakosti spolov v postsocialističnih družbah, ki obravnava politično participacijo žensk, delovanje političnih strank, kvote, politike enakih možnosti ter institucionalne ovire za politično enakost. V ospredje postavlja vprašanje, zakaj formalna politična enakost še vedno ne zagotavlja dejanske enakosti pri dostopu do politične moči.

Pomemben del njenega feminističnega angažmaja predstavlja tudi refleksija zgodovine feminističnega gibanja v Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji. V zborniku intervjujev Kako smo hodile v feministično gimnazijo (2002) je prispevala obsežno uvodno študijo ter skupaj s sodelavkami intervjuje z vidnimi protagonistkami feminističnega vrenja osemdesetih in devetdesetih let. Publikacija predstavlja dragocen dokument zgodovine feminističnih gibanj, njihovih političnih bojov ter intelektualnih in aktivističnih mrež, ki so pomembno zaznamovale razvoj kritične misli v Sloveniji.

Posebno mesto v njenem delu zavzema povezovanje feminizma in človekovih pravic. Bila je med avtoricami obsežne publikacije Človekove pravice žensk: uvodna pojasnila in dokumenti (2004), ki izhaja iz teze, da je zgodovina boja za pravice žensk hkrati zgodovina razvoja človekovih pravic. Knjiga predstavlja ključne mednarodne, regionalne in slovenske pravne dokumente ter ponuja celovit pregled zgodovinskih bojov za politično, socialno in pravno enakopravnost žensk.

V poznejšem obdobju svoje raziskovanje vse bolj usmerja v vprašanja kompleksnih neenakosti in presečišč različnih oblik diskriminacije. V knjigi Vrata niso baš odprta (treba da jih gurneš, pa da se odvaraju) (2011), ki jo je napisala skupaj z Majdo Hrženjak, analizira preplet spola z drugimi družbenimi hierarhijami in oblikami izključevanja. Pri tem povezuje feministično teorijo z vprašanji razreda, etničnosti, migracij, državljanstva in socialne neenakosti ter odpira prostor za intersekcionalno razumevanje družbenih neenakosti.

Za razliko od številnih pristopov, ki spol obravnavajo predvsem kot identitetno vprašanje, Vlasta Jalušič feminizem dosledno umešča v polje politike in že zelo zgodaj, v času socializma, govori o ženskem vprašanju kot političnem vprašanju. V središču njenega zanimanja so vprašanja kolektivnega delovanja, državljanstva, javnega prostora in ustvarjanja prostorov enakosti. S tem njeno delo presega klasične razprave o enakosti spolov in jih umešča med širša vprašanja demokracije, politične participacije in delovanja v skupnosti, ki prispeva k enakosti vseh.

Panel bo razpravljal o vlogi feministične teorije in političnih konceptov za politike enakosti spolov ter v tem okviru obravnaval vpliv Vlastinega prispevka na razumevanje feminizma, razmerij med spoli, politične participacije, državlanskega statusa in neenakosti.

12.45-13.00 Odmor

13.00-14.30 Organizirana nedolžnost: kolektivni zločini, državljanstvo in politike izključevanja

Sodelujoči_e: Mojca Pajnik, Jovana Mihajlović Trbovc, Vesna Leskošek, Katarina Vučko
Moderatorica: Ana Frank

Tretji pomembni tematski okvir predstavljajo raziskave državljanstva, rasizma, nacionalizma, migracij in politik izključevanja, pa tudi raziskovanje genocida in kolektivnih zločinov. V središču teh raziskav so vprašanja pripadnosti politični skupnosti, človekovih pravic ter mehanizmov, s katerimi sodobne nacionalne države določajo, kdo je vključen v politično skupnost in kdo iz nje ostaja izključen. Posebno pozornost namenja položaju migrantov, beguncev in drugih marginaliziranih skupin ter posledicam politik, ki omejujejo dostop do pravic, državljanstva in politične participacije. Rdeča nit teh raziskav je

vprašanje meja politične skupnosti in pogojev, pod katerimi posamezniki pridobijo ali izgubijo »pravico imeti pravice«.

Eden njenih najpomembnejših prispevkov na tem področju je raziskovanje izbrisa prebivalcev Republike Slovenije. Vodila je raziskovalno študijo o izbrisanih, iz katere je nastala knjiga *Izbrisani: Organizirana nedolžnost in politike izključevanja* (2003), h kateri sta pomembno prispevali tudi Jasminka Dedić in Jelka Zorn. V njej izbris ne nastopa zgolj kot pravni ali administrativni problem, temveč kot vprašanje državljanstva, pripadnosti politični skupnosti in možnosti političnega delovanja. Na primeru izbrisa Jalušič pokaže, kako lahko demokratične države proizvajajo sistemske oblike izključevanja ter kako se odgovornost za takšne kršitve razprši med številne akterje.

Prav v tem kontekstu razvije koncept organizirane nedolžnosti, enega svojih najizvirnejših teoretskih prispevkov. Koncept označuje mehanizem, v katerem se politična skupnost vnaprej pozicionira kot žrtev, s čimer ustvarja pogoje za zanikanje lastne odgovornosti in nekaznovanost. Za sistemsko krivico ali zločin tako nihče ne prevzame odgovornosti, čeprav pri njegovem nastanku in izvajanju sodelujejo številne institucije, birokracije in posamezniki. Organizirana nedolžnost se kaže kot organizirano zanikanje, racionalizacija in pozaba nasilja, storjenega v imenu politične skupnosti. Vprašanje političnega delovanja, politične subjektivacije in »pravice imeti pravice« tako ostaja eno osrednjih vprašanj njenega opusa. Če je bila slovenska osamosvojitev pogosto predstavljena kot uspešna zgodba demokratične tranzicije, usoda izbrisanih razkriva tudi njene temne plati ter odpira vprašanja o mejah demokracije, državljanstva in politične pripadnosti.

Jalušič je pozneje to analizo razširila na vprašanja kolektivnih zločinov, zlasti genocida v Ruandi, rasizma in političnega nasilja ter vloge nacionalne države pri njihovem nastanku in omogočanju. V knjigi *Zlo nemišljenja* (2009) ter številnih člankih raziskuje mehanizme, ki omogočajo množične kršitve človekovih pravic in kolektivne zločine, pri čemer jo zanimajo predvsem razmerja med birokracijo, odgovornostjo, izključevanjem in politično skupnostjo. Kolektivni zločini zanj niso zgolj zgodovinske anomalije, temveč stalna možnost sodobnih političnih ureditev. Njeno ukvarjanje z Ruando pa ni ostalo zgolj na ravni raziskovanja: bila je tudi soustanoviteljica Ženskega centra Nyamirambo (Nyamirambo Women's Center) v Kigaliju, namenjenega opolnomočenju žensk ter ustvarjanju možnosti za njihovo socialno in ekonomsko neodvisnost.

V zadnjem obdobju svoje raziskovalno delo vse bolj usmerja tudi v vprašanja migracij, begunstva in evropskih mejnih režimov. V publikacijah *The Disaster of European Refugee Policy: Perspectives from the Balkan Route* (2018), *Razor-Wired: Reflections on Migrant Movements through Slovenia in 2015* (2016), *Rasizem: Razrezani svet* (2015) ter v številnih raziskavah o integraciji, državljanstvu in vključevanju migrantov analizira odzive evropskih držav na prihod beguncev in migrantov po letu 2015. Pri tem jo zanimajo procesi kriminalizacije migracij, produkcija rasiziranih razlik, širjenje izrednih ukrepov ter načini, kako sodobne evropske države skozi migracijske politike na novo določajo meje politične skupnosti. Pomembno mesto v teh analizah ima Arendtin koncept odvečnosti, s katerim opozarja na procese, v katerih posamezniki in skupine izgubijo politično pripadnost, zaščito pravic in možnost političnega delovanja ter postanejo »odvečni« za politično skupnost.

Panel bo obravnaval vprašanja kolektivne, politične in individualne odgovornosti, kršitev pravic ter zatona pravne države v preteklih in sodobnih situacijah. V tem kontekstu bomo razpravljali o Vlastinem konceptu krivde in (organizirane) nedolžnosti ter o tem, kako nam ta perspektiva lahko pomaga razumeti državljanstvo, kolektivne zločine, sodobne oblike rasizma, migracijske režime in politike izključevanja.

14.30-15.00 Zaključne misli Vlaste Jalušič

19.00 - 02.00 VEČERNO PRAZNOVANJE, Menza pri koritu

19.00 Prihod, pogostitev in nagovor direktorja, Iztoka Šorija

20.00 Cirkus na klic: cirkuški kabare ob 35. obletnici Mirovnega inštituta

Pod okriljem Združenja Cirkokrog so se dali vkup cirkuški ljudje, ljubitelji raznih veščin in nastopanja, da soustvarijo ta rojstni dan. Praznovali bomo v zraku, na tleh, v gibanju, v humorju, počasi, hitro, na glavo obrnjeno, z glasbo, glasom, mogoče tudi dimom. Kot se za tovrstne obletnice spodobi.

21.30 Škrlatni škržati

Škrlatni škržati so skupina, ki jo zaznamuje težko izgovorljivo ime in zelo poslušljiva glasba. Igrajo kafanske, partizanske in druge ljudske pesmi.

23.00 Prosto rajanje